

FOLYÓIRATREPERTÓRIUM
(*Válogatás külföldi folyóiratokból*)

AESC	– Annales ESC (Paris)
AHR	– The American Historical Review (Washington)
AHRF	– Annales Historiques de la Révolution Française (Paris)
AI	– Anale de istorie
CSSH	– Comparative Studies in Society and History
ČCH	– Československý Časopis Historický (Praha)
CEH	– Central European History (Atlanta –Georgia)
EEQ	– East European Quarterly
EHR	– The English Historical Review (Edinburgh)
EHQ	– European Historical Quarterly
HČ	– Historický Časopis (Bratislava)
HD	– Hospodářské Dějiny
HZ	– Historische Zeitschrift (München)
HT	– History and Theory
IRSH	– International Review of Social History (Amsterdam)
ISzSzSzR	– Isztorija SzSzSzR (Moszkva)
JCH	– Journal of Contemporary History
JEH	– The Journal of Economic History
JEEH	– The Journal of European Economic History
JPS	– The Journal of Peasant Studies
MA	– Le Moyen Age (Bruxelles)
MI	– Magazin Istoric (Bucureşti)
MS	– Le mouvement social
NNI	– Novaja i Novejsaja Isztorija (Moszkva)
RA	– Revista Arhivelor (Bucureşti)
RH	– Revue Historique (Paris)
RHD	– Revue d'Histoire diplomatique
RHDGM	– Revue d'Histoire de la deuxième guerre mondiale (Paris)
RHMC	– Revue d'Histoire moderne et contemporaine
RHH	– Rivista roumaine d'histoire
RSI	– Rivista Storia Italiana (Napoli)
Sb	– Sborník historický
SH	– Social History (London)
SSb	– Slezský Sborník (Opava)
SzSz	– Szovetszkoe Szlavianovedenie
VI	– Voproszū Isztorii (Moszkva)
VMU	– Vesztnik Moszkovszkogo Universziteta (Moszkva)

Elmélet, módszertan

KOSTLÁN, A.: Nálezy mincí jako pramen hospodářských dějin pozdního feudalismu (Pénzleletek, mint a késő feudalizmus kori gazdaságtörténet forrásai). – HD, 1985. 13. köt. 7–63.

A szerző a pénzt, mint nagy tömegben előforduló, a kutatók rendelkezésére álló forrás történelmi értékét vizsgálja, illetve e forrás feldolgozásának módszertani lehetőségeit foglalja össze, elsősorban a 17. és a 18. századi csehországi pénzleletek alapján.

BRUCAN, S.: Market, Socialism and Revolution (Piac, szocializmus és forradalom). – Review, 9. 1985 : 2. 155–162.

A kelet-európai gazdasági reform kérdését, mint a világgazdasági rendszerbe való beilleszkedéshez szükséges alapvető stratégiai változást vizsgálja.

SIMIAND, F.: Historical Method and Social Science (Történelmi módszer és társadalomtudományok). – Review, 9. 1985 : 2. 163–214.

A történettudományi metodológiának a társadalomtudományokban elfoglalt helyét vizsgálja.

GUHR, Günter: Urgesellschaft und materialistische Geschichtsauffassung im Werk von Karl Marx (Ösközösség és materialista történelemfelfogás Marx Károly műveiben). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985 : 1. 115–130.

Marxnál kezdettől fogva a tulajdon történeti megközelítése áll a vizsgálatás középpontjában. Már 1845-ben felismeri a minőségi különbséget a vérrokonságon, a szokáson és a közös tulajdonon alapuló ősi társadalmak, illetve a politikailag-államilag szervezett, magántulajdonon és magánjogon alapuló, antagonisztikus osztályokra szakadt társadalmak között. Ezeknél az állam nem a társadalom, hanem a társadalmon uralkodó osztály politikai eszköze.

FLOUD, R. C.: Wirtschaftliche und soziale Einflüsse auf die Körpergrößen von Europaern seit 1750. (Gazdasági és társadalmi tényezők befolyása az európaiak testmagasságra 1750 óta). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985. 2. 93–118.

Európa népeinek életszínvonalja jelentősen

megváltozott a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet során. E változások pontos leírása, elsősorban a reálbérek mérése és összehasonlítása, sok nehézséggel jár. Szükség van egy olyan mércére, mely az életszínvonal minden összetevőjét magába foglalja. Ilyen lehetséges mérce a testmagasság változása. Nagy számban maradtak fenn katonai összeírások, melyek tartalmazzák a rekruták testmagasságát. A regressziós analízis eredményei – minden nehézség ellenére – figyelemreméltók. A nyugat-európai testmagasságok az elmúlt száz év során szisztematikusan megfeleltek a jövedelmek és betegségek változásainak, mint ahogy ma is kifejeznek hasonló különbségeket az egyes országok között.

RIEDEL, H.: Zum Zusammenhang von Inflation, staatsmonopolistischen Kapitalismus und Rüstung (Az infláció, az állammonopolista kapitalizmus és a fegyverkezés összefüggései). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985 : 3. 99–108.

A monopolizáció önmagában nem oka az inflációnak. Gazdasági és gazdaságon kívüli kényszerrel eléri a kizsákmányolási ráta növelését, a monopolárok költségcsökkenését. Más országok kifosztásának új minősége lehetővé teszi a magas monopolprofit realizálását – időlegesen – inflációs áremelkedés nélkül is. Jelenleg a fegyverkezés – és annak finanszírozása az államadósság segítségével – az infláció fő okozója. De ez a tőke kivétel és a neokolonializmus által részben áthárítható a függésben levő országokra (Brazília inflációs rátája 1984-ben évi 60% volt). Ez magyarázza, hogy a vezető tőkésországok között nem az USA-ban a legmagasabb az infláció, jóllehet ott fordítják a bruttó nemzeti termék legnagyobb hányadát a fegyverkezésre (1983-ban 6,9%-ot).

KUCZYNSKI, J.: Förderliche Fehler. Selbstkritische Bemerkungen zu einem Geburtstag. (Előrevívó viták. Önkritikus megjegyzések egy születésnap kapcsán). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985 : 3. 95–97.

Kuczynski – hivatkozva egy 1973-ban tett megállapítására, miszerint a többlettermék egyenlő szétosztása a termelőerők fejlődését rendkívül lelassította volna –, felrója magá-

nak, hogy nem kérdezett tovább: az emberiség az egyenlő elosztás hagyományának folytatása helyett miért lépett az új útra, mely a gyors fejlődéshez vezetett. Rámutat egy másik hibájára is a pontosság és tárgyilagosság kérdésében; itt a világgazdasági válság megítélésénél 1933-ban elhanyagolta az utóbbit. Ezután nagyobb kockázatvállalásra hívja fel a társadalomtudományok művelőit, mert, mint mondja, „intelligens hibák sokkal tovább vihetnek minket, mint banális igazságok, amelyeknek bővében vagyunk”.

BOTEIN, S.—CENSER, J. R.—RITVO, H.: La Presse périodique et la société analyse et française au XVIIIe siècle; une approche comparative (A periódikus sajtó és az angol és francia társadalom a 18. században: összehasonlító megközelítés). — RHMC, 32. 1985 : 2. 209–236.

A szerző a sajtótörténetet, mint összehasonlító társadalomtörténetet értelmezi. A cikk különösen azt hangsúlyozza, hogy a szerkesztők és a lapkiadók milyen módon szállítottak a társadalom struktúrájára és a társadalmi viselkedésekre vonatkozó normatív információkat. Vizsgálati anyagát az 1755 és 1764 között megjelent periodikákból mintavételyszerűen kiemelt anyagok képezik.

BYRES, T. J.: Modes of Production and Non-European, Pre-Colonial Societies: The Nature and Significance of the Debate (Termelési módok és nem-európai, gyarmatosítás előtti társadalmak: a vita természete és jelentősége). — JPS. 12. 1985 : 2–3. 1–18.

A tanulmány azokra a kérdésekre keres választ, amelyek a marxi termelési mód fogalmát vizsgálva megkérdőjelezik a marxi teória alkalmazhatóságát valamennyi társadalmi rendszerre, bármely történelmi, illetve földrajzi körülménytől függetlenül.

McGOWAN, P.: Pitfalls and Promise in the Quantitative Study of the World-System: A Re-analysis of 'Bergesen and Schoenberg's „Long Waves of Colonialism” (A világrendszer kvantitatív tanulmányozásának buktatói és ígéretei: Bergesen és Schoenberg „A gyarmatosítás hosszú távú hatásai” c. művének újraelemzése). — Review, 8. 1985 : 4. 477–500.

A tanulmány a mennyiségi adatok és elemzések szerepét vizsgálja a világrendszerek folyamatának tanulmányozásában. A szerző véleménye szerint az empirikus értékelést le-

hetővé tevő mennyiségi adatok döntőek a rendszer megismerése szempontjából.

RAGIN, Ch. C.: Knowledge and Interests in the Study of the Modern World-System (Ismeretek és érdekek a modern világrendszer tanulmányozásában). — Review, 8. 1985 : 4. 451–475.

A tanulmány az ún. kvalitatív és kvantitatív kutatási megközelítésmód közötti különbségekre mutat rá anélkül, hogy a szerző állást foglalna valamelyik módszer elsődlegessége mellett.

RAZIN, V. I.—ÉKOMONOVA, E. Ju.: K voproszu o kategorii „isztoricseskaja époha” (A „történelmi kor” kategóriája). — VI. 1985 : 10. 69–80.

A szerzők a „társadalmi-gazdasági formáció” és a „történelmi kor” fogalmát elemzik.

SUMMERFIELD, P.: Mass-Observation: Social Research or Social Movement? (Tömegmegfigyelés: társadalomkutatás vagy társadalmi mozgalom?) — JCH, 20. 1985 : 3. 439–452.

A tanulmány a tömegmegfigyelés lehetséges interpretálásának formáit kutatja, mint a specifikus történelmi és szociológiai tartalom megismerésének egyik módját.

ŠEVARNA, D.: Stav, perspektiva a špecifiká použitia kvantitativných metód v historiografii (A kvantitatív módszernek a történetírásban való alkalmazásának helyzete, távlati és vonásai). — HČ, 33. 1985 : 4. 579–590.

A tanulmány a történettudomány és a matematika kapcsolatát, a matematikai módszereknek a történettudományban való felhasználási lehetőségeit vizsgálja.

Historiográfia

BUSZTROV, V. E.—KULKOV, E. M.: Partizanszkoe dvizsenie v period Velikoj Otecsestvvennoj vojnü vszovremennoj burzsuznoj isztoriografii (A mai történetírás a Nagy Honvédő háború partizánmozgalmáról). — ISzSzSzR. 1985 : 3. 168–177.

Az utóbbi húsz évben megjelent amerikai, angol és nyugatnémet szakirodalomnak e kérdéssel foglalkozó munkáit ismerteti a cikk.

CSERTINA, Z. Sz.: Novejsaja burzsuaznaja isztoriografija o razvitii nacij i narodnosztej SzSzSzR na szovremennon etape (A legfrissebb polgári történetírás a szovjetunióbeli népek és nemzetiségek mai fejlettségéről). – ISzSzSzR, 1985:4. 193–205.

A nyolcvanas években megjelent tanulmányok Közép-Ázsiára vonatkozó anyagának kritikai elemzése.

DIRLIK, A.: The Universalisation of a Concept: From „feudalism” to „Feudalism” in Chinese Marxist Historiography (Egy felfogás egysége-sítése: a „federalizmustól” a „feudalizmusig” a kínai marxista historiográfiában). – JPS, 12. 1985:2–3. 197–227.

A tanulmány a kínai történettudományos elméletekben végbement „feudalizmus” átalakulás folyamatát vizsgálja.

KEALEY, G. S.: The writing of social history in English Canada, 1970–1984 (Társadalomtörténetírás Angol-Kanadában, 1970–1984). – SH, 10. 1985:4. 347–366.

A tanulmány a mai kanadai társadalomtörténetírás helyét a historiográfia eredményeit mutatja be a kanadai történelemkutatásban.

McDONALD, T. J.: The Problem of the political in recent American urban history: liberal pluralism and the rise of functionalism (Jelenkori amerikai várostörténet politikájának problematikája: liberális pluralizmus és a funkcionalizmus előretörése). – SH, 10. 1985:4. 323–346.

A tanulmány szerint az amerikai történetírás a legutóbbi időkig nem ismerte fel a teoretikus és historiográfiai múlt súlyának jelentőségét, és ez a társadalomtörténet ún. „politikai válságához” vezetett.

PETROPAVLOVSZKIJ, E. Sz.: Dokumentü i materialü obščerosszijszkij svezdov i konferencij RSzDRP 1905–1907 godov kak isztocsnik po isztorii pervoj rosszijszkij revolucii (Az OSzDMP 1905–1907-es kongresszusain és konferencián készült dokumentumok, mint az első orosz forradalom történetének forrásai). – ISzSzSzR, 1985:1. 124–135.

A titkárok és gyorsírók feljegyzései, a küldöttek és testületek írásos beadványai, a központi és helyi pártszervek jelentései, a munkacsoportok dokumentumai, a kérdőívek adatai, az üdvözlő szövegek stb. feldolgozásáról, felhasználási módjairól.

PISCH, M.: K. otkázke v'vinu názorov na kategóriu zákona v historickéj vede (A törvény kategóriája a történettudományban és az erre vonatkozó nézetek fejlődése). – HČ, 33. 1985:6. 882–906.

Kritikai elemzés a szovjet, NDK és lengyel filozófusok, történészek és más társadalomtudományi ág területével foglalkozó szakírók munkáiról, amelyek a törvény, a törvényesség kategóriáját vizsgálják a társadalomtudományok, illetve a történettudomány területén.

TIHVINSZKIJ, Sz. L.: Szovremennaja zarubeznaja isztoriografija o Szun' Jatszene (A jelenkori külföldi történetírás Szun Jat-szenről). – VI. 1985:11. 36–49.

Nyugaton és Amerikában az utóbbi 20 évben megjelent tanulmányok elemző ismertetése a kínai forradalmár és demokrata Szun Jat-szen (1866–1925) életútjáról.

VINOGRADOV, V. A.: Rol' naucsnoj informacii v razvitii iszszledovanj szovetszkij isztorikov (A tudományos információ szerepe a szovjet történészek kutatómunkájában). – NNI, 1985:4. 3–13.

A 15 éve kialakult Társadalomtudományi Információs Intézet alapvető tevékenységéről, a tudományos tájékoztatásról és kiadványaikról.

Munkásmozgalom, a munkásmozgalom ideológiája

BREUILLY, J.: Liberalism or Social Democracy: A Comparison of British and German Labour Politics, c. 1850–75 (Liberalizmus vagy szociáldemokrácia: összehasonlító elemzés a brit és a német munkáspárti politikáról, kb. 1850–75). – EHQ, 15. 1985:1. 3–42.

A 19. század közepén az angol munkásmozgalom a politikai pártokhoz csapódva működött, ugyanakkor Németországban a munkáspárt csak időlegesen csatlakozott a liberálisokhoz, és a tagok zöme önálló politikai célkitűzésekkel rendelkezett, így hamarabb eljutott a független politikai szervezet létrehozásához.

DICKSON, T.: Marxism, Nationalism and Scottish History (Marxizmus, nacionalizmus és skót történelem). – JCH, 20. 1985:2. 323–336.

A tanulmány a marxizmusnak a nemzeti mozgalmakról általában és a skót nemzeti mozgalomról konkrétan alkotott nézeteit vizsgálja.

FIRSZOV, F. I.: Isztoricszeszkoje znacsenie VII. kongressza Kominterna dlja szplocsenija mezdunarodnogo kommuniszticeszkogo dvizsenija (A Komintern VII. kongresszusának jelentősége a nemzetközi kommunista mozgalom tömörítése szempontjából). – NNI, 1985:4. 25–39.

Az 1935. július 25.–augusztus 20. között Moszkvában lezajlott, korszakos jelentőségű kommunista találkozó marxista kritikai értékelése.

ROJAHN, J.: Um die Erneuerung der Internationale: Rosa Luxemburg contra Pieter Troelstra. Zur Haltung der radikalen Linken in Deutschland nach dem 4. August 1914. (Az Internacionálé felújításához: Rosa Luxemburg kontra Pieter Troelstra. A radikális bal oldal 1914. augusztus 4-e után). – IRSH, 30. 1985:1. 2–150.

A tanulmány azt vizsgálja: miképpen reagált Rosa Luxemburg arra, hogy a parlamentben 1914. augusztus 4-én a szociáldemokraták megszavazták a háborús kölcsönöket.

SAICH, T.: Through the Past Darkly: Some New Sources on the Founding of the Chinese Communist Party (A homályos múltból: néhány új forrás a kínai kommunista párt megalapításáról). – IRSH, 30. 1985:2. 167–182.

A tanulmány a Kínai Kommunista Párt 1920-as megalapításával kapcsolatban újonnan napvilágot látott anyagok alapján rekonstruálja a kezdet körülményeit.

SHERWOOD, J. M.: Engels, Marx, Malthus and the Machine (Engels, Marx, Malthus és a gép). – AHR, 90. 1985:4. 837–863.

Marx, Engels és Malthus szerint milyen szerepet kapott az iparosítást megtestesítő gép a munkásosztály helyzetének alakulásában.

SZARALIEVA, Z. H.: „Rabocsnij voprosz” na sztranicah revoljucionnoj pecsati 1905–1907 godov (A „munkáskérdés” a forradalmi sajtó hasábjain 1905–1907-ben). – VI. 1985:12. 51–63.

A baloldali orosz sajtó a nyolcórás munka-

napról, a munkások kizsákmányoltságáról és a munkásegységről.

SZUSZLOVA, F. M.: Sztanovlenie Peterburgszkogo „Szojuz bor'bü., (A pétervári „Harciszövetség” megalakulása). – VI. 1985:11. 95–104.

Az 1895-ös megalakulás dátumának pontosítása, a körülmények részletezésével.

Nemzetközi kapcsolatok

DUBOIS, E.: Un Écossaes, légat a la Cour d'Angleterre: George Conn, 1936–1640. (Egy skót legátus az angol királyi udvarban, 1636–1640.). – RHD, 99. 1985:1–2. 5–20.

A katolikus George Conn diplomáciai tevékenységével, kitűnő római kapcsolatai útján igyekezett I. Károly angol királyt és VIII. Orbán pápát egymáshoz közelíteni. Ezzel az angliai és skóciai protestánsok és katolikusok között jobb kapcsolatokat szándékozott létrehozni.

VELYCHENKO, S.: The Ukrainian-Rus Lands in Eastern European Politics, 1572–1632. Some Preliminary Observations (Az ukrájnai ruszin földek szerepe a kelet-európai politikában, 1572–1632: néhány előzetes megfigyelés). – EEQ, 19. 1985:3. 281–288.

A tanulmány azt vizsgálja, hogy az ukrán területek a címben említett időszakban milyen politikai súllyal jelentkeztek a svéd, erdélyi, török, osztrák és orosz, a lengyel–litván államközösség újjáalakításával kapcsolatos tervekben.

PERVENCEV, V. V.: Iz isztorij konzul' szkoj szluzsbü Roszszii XVIII veka (Az orosz konzuli szolgálat XVIII. századi történelméből). – VI: 1985:8. 163–167.

A legelső (1711.) bécsi, illetve párizsi (1715.) konzuli hivatal felállításától a századvég politikailag is igen aktív törökországi orosz képviselő tevékenységéig ismerteti a szerző a kezdetben főként kereskedői és csak utóbb diplomata funkciókat.

Monopolkapitalismus und Entwicklung der Produktivkräfte in Russland un Deutschland von 1860–70 bis 1917–18. (Monopolkapitalizmus és termelőerők fejlődése Oroszországban és Németországban 1860–70-től 1917–18-ig). –

Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:4. 47–56.

Szovjet–NDK gazdaságtörténeti kollokvium (1984. október 20-tól november 2-ig, Berlin) az ipari forradalom, a fináncőke és a monopóliumok kérdéskörében. A cikk röviden ismerteti az elhangzott előadásokat és az azokat követő hozzászólásokat, vitát.

SIRRIYEH, H.: Development of the Iraq–Iranian Dispute, 1847–1975. (Az iráni–iraki nézeteltérés kifejlődése, 1847–1975). – JCH, 20. 1985:3. 483–492.

A tanulmány az 1975-ös iraki–iráni szerződés felbomlásáig kíséri figyelemmel a két ország közötti alapvető geopolitikai vitákat. A történelmi háttér megismerése hozzásegít a két ország közötti háború indokainak megértéséhez.

KUTAKOV, L. N.: K isztorii diplomaticsjeszkih otnosenij mezsdu SzSzsZR i Japoniej (A szovjet–japán diplomáciai kapcsolatok történetéről). – VI, 1985:12. 64–76.

1922-től 1984-ig figyeli a szerző a nem hivatalos és hivatalos kapcsolatteremtések folyamatát.

Egyetemes történet

LEHMANN, K.: Staatshaushalt und staatsmonopolistische Eingriffe in den Kreditmarkt in Deutschland und Gross-britannien während der Weltwirtschaftskrise von 1929 bis 1932/33. (Államháztartás és állammonopolista beavatkozás a hitelpiac működésébe Németországban és Nagy-Britanniában az 1929–1932/33-as világgazdasági válság idején). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:4. 95–112.

A válság során mindkét országban annyira kiéleződött az ellentmondás a termelés magasszintű társadalmiasulása és az elsajátítás magánkapitalista módja között, hogy a tőkés újratermelési viszonyokat csak az állam szerepének megerősödése biztosíthatta. Szó esik a népgazdasági szabályozás különbségeiről is, melyek az egyenlőtlen gazdasági potenciál, az uralkodó politikai viszonyok stb. következményei. Így például Nagy-Britanniában az anticiklikus szabályozás a hitelpiacra koncentráldott (Bank of England). Németországban az államháztartás deficitfinanszírozása és a közmunka szerepe sokkal

jelentősebb volt, mint Angliában. Mindkét helyen a különbségek ellenére az állammonopolista kapitalizmus magasabb fejlettségi szintre jutott.

WICKHAMÍ Ch.: The Uniqueness of the East (A Kelet egyedülállósága). – JPS, 12. 1985:2., 3. 166–196.

A tanulmány egyes keleti birodalmak (arab, perzsa, török és kínai) folytonosságával a

Római Birodalom mulandóságával, valamint a keleti társadalmak évezredek rendszerének sajátosságaival foglalkozik.

GERRIETS, M.: Money in Early Christian Ireland According to the Irish Laws (Pénz a korai keresztény Írországban az ír törvények értelmében). – CSSH, 27. 1985:2. 323–339.

A cikk az ír példán keresztül követi nyomon a pénz szerepének jelentőségét. Az ír katolicizmus kezdetén a pénz nem értékmérő volt, nem is a cserét segítette elő, hanem csupán a bírság fizetésére és bizonyos társadalmi kötelezettségek teljesítésére használták.

BARTLETI, R.: The Conversion of a Pagan Society in the Middle Ages (Egy pogány társadalom hittérítése a középkorban). History, 70. 1985:22. 185–201.

A tanulmány a bambergi püspök, Otto, pomerániai hittérítő útjának állomásait (1124–1128) mutatja be.

SUTTOR, M.: Le „Triumphus Sancti Lamberti de castro Bullonio” et le catharisme à Liège au lieu du XIIe siècle (A „Triumphus...” és a katar eretnokség Liege-ben a XII. században). MA, 1985. t. 91. f. 2. 227–265.

Szt. Lambert ereklyéinek csodás beavatkozása Bouillon várának Albéron II. liege-i püspök által történt bevételénél – a katar eretnokség dogmái – az eretnekek visszatérítése az igaz hitre.

PERFECKY, G. A.: The Slavic and Non-Slavic Sources of the 13th Century Galician-Volhynian Chronicle (A 13. századi galíciai–volhíniai krónika szláv és nem-szláv forrásai). – EEQ, 19. 1985:2. 129–136.

A mai Nyugat-Ukrajna területén készült 13. századi orosz krónika forrásait a tanulmány szláv és nem-szláv eredetűekre osztja, A krónika nemcsak a helyi orosz eseményeket,

hanem lengyel, magyar, galíciai, litván, cseh, tatár kapcsolatokat is feldolgozza.

FLORJA, B. N.: Grjunvaldszkaja bitva (A grünwaldi csata). – VI, 1985:7. 105–112.

A német lovagrendek terjeszkedése és a lengyel–litván–orosz–ukrán szervezett ellenállás, az 1410-es „konfliktusok krónikája”.

JASZTREBICKAJA, A. L.: Szem'ja v szrednevekovom gorode (A középkori városi család). – VI, 1985:8. 68–81.

A középkori európai, mindenekelőtt az itáliai városok minden alapvető társadalmi rétegében megtalálható család szervezeti formájáról, a tradicionális rokoni viszonyok elveiről, jelentőségéről.

FRIED, J.: Über den Universalismus der Freiheit im Mittelalter (A szabadság egyetemes voltáról a középkorban). – HZ, 1985. febr. t. 240. f. 2. 313–361.

Az antik világ római, bizánci és nyugati keresztény szabadságfogalmának átvértékelése a középkor ideológiájában.

ROUILLAN-CASTEX, S.: L'amour et la société féodale (A szerelem és a feudális társadalom). – RH, 1984. okt.–dec. t. 552. 295–330.

A trubadurok dalaiban tükröződő udvari szerelem – az új erotika megfogalmazása – a trubadurok társadalmi eredete – a provencai költészet eredeti formája.

GOLDTWAITE, R. A.: Local Banking in Renaissance Florence (Helyi banktevékenység a reneszánsz Firenzében). – JEEH, 14. 1985:1. 5–56.

A tanulmány a 15. századi firenzei bankok szerepét vizsgálja. Kitér a pénzváltás, a bankbetét, a hitel, a kamatláb szerepére és ennek kapcsán a bankok gazdaságirányító funkcióját vizsgálja, összehasonlítva a velencei bankrendszerrel.

BRODMAN, J. W.: Municipal ransoming law on medieval Spanish frontier (Városi váltságdíj törvény a középkori spanyol határon). – Speculum, 1985. ápr. t. 60. f. 2. 318–330.

A keresztény–muzulmán konfliktus során rabul ejtett katonák és civilek sorsa – katonai és városi szervezetek kiváltásuk elvi és gyakorlati szabályozására, a váltságdíjak előteremtésére hozott intézkedések.

BIETENHOLZ, P. G.: Erasmus und die letzten Lebensjahre Reuchlins (Erasmus és Reuchlin utolsó évei). – HZ, 1985, febr. t. 240. f. 1. 45–66.

Az idős Reuchlin a kortársak megítélésében és a vele kapcsolatos viták tükröződése Erasmus levelezésében.

EVANS, R. J. W.: Culture and Anarchy in the Empire, 1540–1680. (Kultúra és anarchia a birodalomban, 1540–1680). CEH, 18. 1986:1. 14–30.

A tanulmány a Német–Római Birodalomban érvényesülő művelődéspolitikát vizsgálja a címben megjelölt korban. Külön foglalkozik az intellektuális körökben érvényesülő eszmei irányzatokkal, valamint ezen irányzatoknak a környező európai országok értelmiségi rétegeire gyakorolt hatásával.

KAUFMANN, Th. D.: A Census of Drawing from the Holy Roman Empire, 1540–1680, in North American Collections (A Német–Római Császárság festményeinek számbavétele, 1540–1680, észak-amerikai gyűjtemények). – CEH, 18. 1985:1. 70–113.

A cikk listát közöl azokról az 1540–1680 között készült festményekről, melyeket ma észak-amerikai gyűjteményekben lehet megtalálni. A kb. 600 művet számontartó lista szerint az alkotások zöme vallási témát dolgoz fel.

MÜLLER, R. A.: Die deutschen Fürstenspiegel des 17. Jahrhunderts. Regierungslehren und politische Pädagogik. (A 17. század német királytükre. Uralkodástan és politikai pedagógia). – HZ, 1985, jún. t. 240. f. 3. 571–598.

A királytükrök politikai filozófiája a karoling időktől a 17. századig – a szakrális uralkodó-ideál világivá válása – a vizsgált század 69 ismert királytükre.

BARG, M. A.: Meszto XVII veka v isztorii Evropü (A XVII. század helye az európai történelemben). – VI, 1985:3. 58–74.

A szerző a korszak neves tudósa, az újkor kezdetének kérdéseit vizsgálja, elemelve az utóbbi húsz év szakirodalmát is.

CAMERON, R.: A New View of European Industrialization (Új szemlélet az európai iparosodásról). – EHR, 38. 1985:1. 1–23.

A szerző vitatja, hogy az európai iparosodás

az angol forradalommal kezdődött. Az ipari forradalom kifejezést nem találja megfelelőnek, és megkérdőjelezi, hogy Anglia valóban csak modelleként szolgált-e az európai államok iparosodási folyamatában.

GINZBURG, G.: *Mythologie germanique et nazisme. Sur un livre ancien de Georges Dumézil (Germán mitológia és a náciizmus Georges Dumézil egy korai könyvének ürügyén).* – AESC, 40. 1985:4. 695–716.

A tanulmány Georges Dumézil „Mythes et dieux des Germains” (1938) c. művének egy-egy fejezetét alapul véve, elemzi e mű ideológiai és metodológiai következtetéseit. Dumézil intellektuális életrajzának e fejezetei beleilleszkednek szélesebb összefüggésben, a vezető francia értelmiségnek a náciizmussal szembeni magatartásának alakulásában.

KOLLOCH, E.–THÜMLER, W.: *Zur Rolle des Geldes von Bretton Woods-Abkommen bis zur 2. Statutenrevision des Internationalen Währungsfonds 1978. (Az arany szerepe Breton Woods-i egyezménytől a Nemzetközi Valutaalap 1978-as 2. alapszabály-módosítáig).* – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:1. 51–70.

Elemzi az arany visszaszorulásának folyamatát, a tőkés valutaügyletek terén. Közvetlenül a 2. világháború után a stabilitás biztosítása érdekében az arany szerepét pontosan meghatározták. Két fő feladata: 1. az árfolyamképzés, 2. tartalékeszköz. 1950-ben a tőkés világ valutatartalékaiban az arany részaránya 68,4% (33 mrd. dollár), 1970-ben 42,4% volt, a következő évtizedben 10% alá csökkent. 1950-ben az USA a valutaarany 66,1%-át birtokolta, 1970-ben 25,2%-át. Az USA-dollár gyakorlatilag megtartotta aranyalapú valutajellegét az 1968-as aranyfedezet előírás (a kibocsátott bankjegyek 2(!)%-a legyen aranyfedezetű), illetve a dollárvagyon aranyra válthatóságának 1971-es megszüntetéséig. Ennek főbb okai: a pénzügyi aranykészlet nem tartott lépést a világ ipari és kereskedelmi fejlődése által életre hívott szükséglettel, s a privát aranykeresletet ösztönző bizalomvesztés a tőkés valuták közül a 60-as évek elején különösen az USA-dollárt érintette – a nagyméretű amerikai tőkeexport, a több mint 50 államnak fizetett gazdasági és katonai segély, különösen pedig a vietnami háború költségei és a külföldi támaszpon-

tok fenntartása miatt. A szétesést jellemezték az egyre gyakrabban bekövetkező árfolyamváltozások, a devizatózsdék átmeneti bezárása és főként a lemondás a stabil árfolyamok biztosítását szolgáló beavatkozásról. 1971-ben hivatalosan elismerik, hogy a dollár nem egyenértékű többé az arannyal. Az 1978-as IMF alapszabály-módosítás: 1. az arany eltávolítása a valutaárfolyam-rendszerből; 2. az IMF aranykészleteinek 33%-os csökkentése; 3. a hozzájárulások 25%-ának aranyban fizetésének megszüntetése.

II. világháború

PANKRASOVA, M. I.: *V kanun vtoroj mirovoj vojnü. 1939 g. (A második világháború küszöbén 1939-ben).* – NNI, 1985:5. 98–124.

A szerző főleg két kérdést elemez: az 1939 tavaszán és nyarán zajló angol–francia–szovjet tárgyalásokat a kölcsönös segítségnyújtásról, valamint a szovjet–német meg nem támadási egyezményről folyó megbeszéléseket.

SEAGER, F.: *Les buts de guerre alliés devant l'opinion (1939–1940). (A szövetségesek háborús céljai a közvélemény előtt, 1939–1940).* – RHMC, 32. 1985:4. 617–638.

Az angol és a francia sajtóban megjelent, különböző rendezvényeken prominens személyek által előadott, az érintett országok háborús céljaira vonatkozó állításokat elemzi Lengyelország lerohanásától Franciaország megtámadásáig terjedő időszakban.

BREITMAN, R.: *The Allied War Effort and the Jews, 1942–1943 (A szövetségesek háborús erőfeszítése és a zsidók, 1942–1943).* – JCH, 20. 1985:1. 135–156.

A tanulmány azt vizsgálja, hogy a második világháború során a szövetségesek miért nem tettek hathatós lépéseket a holocaust ellen.

MALKOV, V. L.: *Iz isztorij podgotovki Berlin-szkoj konferencii. Novüje dokumentü, (A Berlini konferencia előkészületeiről. Új dokumentumok).* – NNI, 1985:6. 128–138.

Az 1945. július 17.–augusztus 2. tartott nagyhatalmi konferencia előkészítő fázisának 12 újonnan publikált dokumentumát fordította, kommentálta és bevezette V. L. Malkov.

PLOTNIKOV, G. K.: Pobeda na Dal'nem Vos-toke. K 40-letiju okoncsanija vtoroj mirovoj vojnü (A távolkeleti győzelem. A második világháború befejezésének 40. évfordulója). – ISzSzSzR, 1985: 5. 52–57.

Az 1945 májusától szeptember 2-áig, Délkelet-Ázsiában, a Csendes-óceán medencéjében, a távolkeleti országokban lezárult világháborúról.

VALLIANI, L.: Il fascismo: controrivoluzione e rivoluzione (A fasizmus: ellenforradalom és forradalom). – RSI, 1985. t. 97. f. 1. 86–101.

A tanulmány a történetírásnak a két háború közötti magyarországi fasizmussal kapcsolatos eredményeire támaszkodva elemzi a fasizmus és a nemzeti szocializmus sajátosságait, illetve hasonlítja össze a kommunizmus és a demokrácia irányelveivel.

Közép- és Dél-Európa

PERLUGA, J.: Byzanz auf dem Balkan im frühen Mittelalter (Bizánc a Balkánon a korai középkorban). – Südostforschungen, Band XLIV, 1985. 1–16.

A 6–11. századig kíséri végig a népmozgásokat és korai államalapításokat a Balkánon. Ezek nagyrészt meghatározták a mai görög-szláv etnikai határt, másrészt a katolikus keresztény egyházi határokat. Különös figyelmet szentel a bolgár–bizánci kapcsolatoknak. A bizánci modell sokkal erősebben befolyásolta a kialakulási szakaszukat élő szláv államokat, mint általában feltételezték, és bizonyos területeken még ma is felismerhető a bizánci példa hatása.

UCHITELLE, D. J.: New Sources of Information on Eastern European Jewish Life, 1785–1920 (A kelet-európai zsidó élettel kapcsolatos új források, 1985–1920). – EEQ, 19. 1985:2. 161–174.

A tanulmány 19. századi utazók tollából származó információk alapján betekintést nyújt a korabeli kelet-európai zsidóság életformájába, beilleszkedésük mértékébe és szokásaikba.

European Jewish Life, 1785–1920 (A kelet-európai zsidó élettel kapcsolatos új források, 1985–1920). – EEQ, 19. 1985:2. 161–174.

A tanulmány 19. századi utazók tollából

származó információk betekintést nyújt a korabeli kelet-európai zsidóság életformájába, beilleszkedésük mértékébe és szokásaikba.

Albánia

HETZER, A.: Ein Blick in die Albanienakten des Bonner Auswärtigen Amtes (Pillantás a bonni külügyminisztérium albániai aktáiba. Politikai archívum.) – Südostforschungen, 1985. 223–233.

Az albánok nem férhetnek hozzá az archívumhoz, mert nem biztosítják a kölcsönösséget. Tájékoztatást ad ezen aktákról, felhasználhatóságukról. Megállapítja, hogy a „Törökország 143” jelzetű akták 33 kötete több összefoglaló híradást és albán eredetűket tartalmaz; lehetséges, hogy a kutatásban még nem ismerik ezeket. Különösen érdekesnek tartja a két világháború közötti időszak anyagát, főként azért, mert erről a korról az albán történetírás még nem készített használható összefoglalást. (Például az albánok szerint létezett az 1944 előtti polarizáltság.) Egyébként feltehetőleg az albánok, ha hozzáférnének ezen publikációkhoz, anyagokhoz, akkor sem hoznák nyilvánosságra őket, mert a történészek ott téziseiket a források tudatos figyelmen kívül hagyásával fogalmazzák meg („Népdalokat archívumok helyett”), A szerző feltételezi, hogy az olasz és az angol archívumok is sokat nyújthatnának a témában.

Anglia

FLEMING, R.: Monastic lands and England's defence in the Viking Age (Monostori földek és Anglia védelme a vikingek korában). – EHR, 1985. ápr. t. 100. f. 395. 247–365.

A viking invázió során kifosztott, gazdátlanná vált monostori földek sorsa – a szász királyok, mint a pusztulás haszonélvezői – Alfréd és örökösei megerősödése az ex-monostori birtokoknak a királyi fiskusba való beolvastásával, védelmi célokra való kiépítésével.

LEWIS, N. B.: The feudal summons of 1385. (Az 1385-ös hűbères hadbáhvás). – EHR, 1985. okt. t. 100. f. 397. 729–746.

Az északról fenyegető francia–skót invázió ellen az egyházi és világi hűbérések váratlan hadba hívásának katonai és belpolitikai hátterével foglalkozik a tanulmány.

POWER, M. J.: London and the Control of the „Crisis” of the 1590 (London és az 1590-es évek „krízise” feletti kontrol). – *History*, 70, 1985: 230. 371–385.

A 16. század utolsó tizedében a Tudor-háznak komoly gondokkal kellett szembenéznie: magas árak, élelemhiány, adók, hadviselés Spanyolország és Írország ellen, kormányválság. A tanulmány azt vizsgálja, hogy ebben a válságban London hogyan tudta megőrizni irányító-ellenőrző szerepét az ország gazdaságában.

SCHWARZ, L. D.: The Standard of Living in the Long Run: London, 1700–1860 (Életszínvonal hosszú távon: London, 1700–1860). – *EHR*, 38, 1985: 1. 24–41.

A szerző a címben jelzett időszak jövedelmi-megélhetési viszonyait vizsgálja Londonban, de adatait összehasonlítja a korabeli francia, német városok életszínvonalra vonatkozó adataival is.

BURROUGHES, P.: Crime and punishment in the British army, 1815–1870 (Bűn és büntetés az angol hadseregben). – *EHR*, 1985. júl. t. 100. f. 396. 545–571.

A katonai kihágások és bűnök megítélése és büntetése – reformkísérletek a katonai szolgálat körülményeinek javítására – hatásuk a hadsereg személyi összetételére, a bűnözés csökkentésére.

MUNCK, R.: Class and Religion in Belfast: A Historical Perspective (Osztály és vallás Belfastben: történelmi perspektíva). – *JHC*, 20, 1985: 2. 241–260.

A tanulmány a század elejétől kezdve követi nyomon az észak-ír társadalom osztályproblémáit, vallási megosztottságát, illetve ezek eredményeként bekövetkező politikai ellentéteket.

FEARON, P.: The Growth of Aviation in Britain (A repülés fejlődés Angliában). – *JCH*, 20, 1985: 1. 21–40.

A tanulmány az angol polgári repülőgépipar fejlődését követi nyomon. A repülőgépipar az ország kormányzatának költségvetésével

függött össze, és a polgári repülőgép-fejlesztés története hasonlít a hadirepülőgép-gyártás fejlesztéséhez.

Bulgária

POPETROV, Ny.: Verfassungsrechtliche Probleme in Bulgarian während der Regierung von Zar Boris III., 1918–1943 (Alkotmányjogi problémák Bulgáriában III. Boris cár kormányzása alatt, 1918–1943-ig). – *Südostforschungen*, 1985. 205–221.

A bolgár állam demokratikus formája – ahogyan az a türannoszi alkotmányban elő van írva – a parlamentáris rend és a pártrendszer gyengeségei miatt nem valósult meg a politikai gyakorlatban. Bulgária ezen alaptörvénye ellen 1918 és 1944 között igen erős támadásokat hajtottak végre, ami arra vezetett, hogy az alkotmány már csak formálisan működött. (A vizsgált korszak utolsó évtizedében arra használtak fel egyes paragrafusokat, hogy különböző manipulációk és szándékos félreértelmezések útján az országban berendezkedett autoriter rezsim akcióinak törvényes jelleget kölcsönözzenek.) A szerző véleménye szerint 1943 után a fejlődés nem a Harmadik Birodalom példáját követte, és a fasizmus nem klasszikus formájában jelent meg.

Csehszlovákia

CHROPOVSKÝ, B.–RUTTKAY, A.: Archeologický výskum a genéza slovenského etnika (A régészeti kutatás és a szlovák etnikum eredete). – *HČ*, 33, 1985: 2. 257–292.

A szlovák régész–történész páros főleg az észak-, illetve a kelet-szlovákiai ásatások nyomára vonatkozásairól szerzett ismereteket összegzi, vagyis a mai kelet-szlovákiai területek szláv benépesülésének folyamatait vizsgálják a korabeli történelmi viszonyokba ágyazva az 5. századtól a 13. századig.

NOVÝ, R.: O sedleckých knihách a způsobu jejich zpracování (A sedleci könyvekről és feldolgozásuk módjáról). – *ČCH*, 33, 1985: 2. 255–261.

Az egyház által a 12. században alapított Sedlec és a hozzá tartozó kolostor történetére fennmaradt források eddigi elemzésé-

nek módjáról és eredményeiről számol be a szerző, a község és a kolostor történetét a huszita mozgalom kitöréséig vizsgálva.

ČECHURA, J.: Struktura pozemkové držby v západních Čechách na počátku husitské revoluce (A földtulajdon struktúrája Nyugat-Csehországban a huszita forradalom kezdetén). – SbH, 1985. 31. köt. 5–53.

A tanulmány a volt püzeni terület földtulajdonviszonyait vizsgálja az egyházi, a királyi és a nemesi földbirtokviszonyok alakulásának tükrében.

LASTUFKA, K.: Bohemia During the Medieval black Death: A Pocket of Immunity (Bohémia a középkori pestisjárvány alatt: az immunitás titka). – EEQ, 19. 1985:3. 275–280.

Az 1347–1351 között egész Európára kiterjedő nagy pestisjárvány elkerülte Csehország területét. A tanulmány szerint a lakosság nagy része védekezéssel rendelkezett, a járványhordozó fekete patkány nem terjedt el a területen, és a Csehországot körülvevő hegyek, erdők szintén hozzájárultak a járvány visszatartásához.

KLESSEN, J. M.: Marriage and Family in Medieval Bohemia (Házasság és család a középkorban Bohémiában). – EEQ, 19. 1985:3. 257–274.

A tanulmány 1373 és 1423 közötti adatokra támaszkodva vizsgálja a középkori Csehország házassági, illetve családi vitákkal kapcsolatos ítélezései gyakorlatát; a felek ilyen jellegű ügyeket elsősorban az egyház, másodsorban pedig városi világi bíróságok elé vitték.

BŮŽEK, V.: Majetkové rozvrstvení stavu bechyňského kraje v letech 1523–1557. Edice berního rejstříku Bechyska z roku 1523. (A vagyónrétegződés alakulása Bechyn megyében 1523–1557. Az 1532-es bechyni adójegyzék alapján). – HD, 1985. 13. köt. 65–87.

A Fehér-hegyi csata előtti korszakból származó adólajstromok közül ez az egyetlen, amely a kutatók figyelmét elkerülte. A szerző ennek az 1523-as adójegyzéknek az elemzését adja, amely jellemzően tükrözi a Jagello-kor végi Csehország birtok- és társadalmi viszonyainak bonyolult voltát.

MATĚJEK, F.: Moravská vinice a tricetiletá válna (A morvaország szőlőtermelő területek és

a harmincéves háború). – SbH, 1985. 31. köt. 55–81. II. rész.

A tanulmány első részében (Sborník historicky 1984. 30. köt.) a szerző a háború közvetlen hatásainak mértékét igyekszik feltárni. Ebben a részben a feldolgozott források táblázatos kimutatását végezte el 1669–1672 közötti évekkel bezárólag.

MATĚJEK, J.: Hlavní rysy vývoje územní struktury výroby v českých zemích v období 1848–1902 (A termelés területi struktúrája alapvető vonásai a cseh országrészekben 1848–1902-ben). – SSB, 83. 1985:4. 241–260.

A cseh országrészek gazdasági fejlődéséről (1918-ig) készülő szintézis előtanulmányában a szerző Csehországban, Morvaországban és Sziléziában a 19. század közepén készült összeírások és az ipari üzemek 1902-es összeírása legfontosabb adatai, fejlődésének fő jellemvonásait vizsgálja.

VONDRUŠKA, V.: Zemědělská revoluce na rustikálu v 1. polovině 19. století (A mezőgazdasági forradalom és a parasztság földbirtoka a 19. század első felében). – SbH, 1985. 31. köt. 83–140.

Rendkívül gazdag levéltári anyag alapján vizsgálja a tanulmány a cseh országrészek paraszti gazdaságaiban végbemenő fejlődést, a kapitalizálódás megindulásának folyamatát. A tanulmány gerincét a 19. század 20–40-es éveinek az elemzése képezi.

AMORT, Č.: K přípravám Slovenského národného povstání a úloze partizanského hnutí (Adalék a Szlovák Nemzeti Felkelés előkészítése kérdéséhez és a partizánmozgalom szerepéhez). – ČČH, 33. 1985:2. 190–211.

A tanulmány főleg a csehszlovák–szovjet kapcsolatok történetéhez kiadott (Prahá, 1984) dokumentumgyűjtemény (IV. köt. 2. rész), tehát sok tekintetben még ismeretlen adatok alapján foglalkozik a kérdéssel, s időben az 1943 nyara és 1944 tavasza közötti eseményeket dolgozza fel.

ČIERNÁ-LANTAYOVÁ, D.: Československý antifaštický odboj a formovanie postoja k Maďarsku (A csehszlovák antifasiszta ellenállás és a Magyarországgal kapcsolatos állásfoglalás körvonalazódása). – ČČH, 33. 1985:1. 51–59.

A csehszlovák és a magyar levéltárakban végzett kutatások, a kiadott magyar és csehszlo-

vák dokumentumok, illetve a két ország legújabb kutatásainak eredménye alapján a cikk írója a Magyarországhoz való viszony kialakításának bel- és külpolitikai indítékait, főleg a csehszlovák nemzeti állam kialakítására irányuló törekvések Magyarországra is kiható következményeit elemzi az 1949-es évek elejétől 1945 tavaszáig.

Franciaország

CARDONA, M. A. I.: La détérioration du statut de la femme aristocratique en Provence (X^e – XIIIe siècles) (Az arisztokrata nők jogi helyzetének romlása Provence-ban a X–XIII. században). – MA, 1985:1. 5–32.

A matrilineáris arisztokrata társadalom patrilineárisrá való átalakulása Dél-Franciaországban – változás a házassági gyakorlatban, a nők fokozatos háttérbe szorítása a családon belül, a vagyona feletti rendelkezési és hagyatkozási jogainak fokozatos elvesztése.

GOTTBERG, A.: Wollten die Physiokraten die Revolution? (Akarták-e a fiziokraták a forradalmat?) – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:1. 97–114.

Vizsgálja Choiseul leváltásának hátterét a gyarmatpolitikai döntések fényében. A fiziokraták az abszolutizmust lépésenként akarták hozni, hogy kieroszakoljanak egy trendváltást, melynek meg kellett volna akadályozni, hogy a francia gazdaság a kis- és középipar elhanyagolásával elsősorban nagyipari üzemekre épüljön. Nem akartak alulról jövő forradalmat, csak egy palotaforradalom gondolatával játszottak, vagy egy – az angol „dicsőséges forradalom” mintájára véghez vitt – korlátozott polgári-liberális államszínre gondoltak, amely megnyitotta volna az utat egy liberális gazdaságpolitikához. Nem sejtették, hogy a nyomás, melyet nem utolsósorban az 1786-os kereskedelmi szerződéssel gyakoroltak, a Nagy Francia Forradalom egyik döntő kiváltó oka lesz.

BENEDICT, Ph.: Bibliothèques protestantes et catholiques à Metz au XVIIe siècle (Protestáns és katolikus könyvtárak Metzben a 17. században). – AESC, 40. 1985:2. 343–370.

A szerző több száz, személyes javakat felsoroló leltárt elemez és próbál következtetéseket levonni az olvasási szokásokra és a

könyvtárak összetételére Metz városában. A 17. században Metzben volt az egyik legelősebb protestáns csoport.

ROOT, H. L.: Challenging the Seigneurie: Community and Contention on the Eve of the French Revolution (A hűbérendszer kihívása: közösség és viszály a francia forradalom előestéjén). – JMH, 57. 1985:4. 652–681.

1789 júliusában Franciaország több részén a parasztok megtámadták a földesurak kastélyait. A tanulmány a falusi parasztság 1789 előtti helyzetét, a falusi politikai élet feszültebbé válásának folyamatát mutatja be.

ALLINE, J.-P.: La déclaration des droits de l'homme et les aspirations libérales en Europe. Le témoignage de la presse (Az Emberi Jogok Nyilatkozata és liberális törekvések Európában a sajtó alapján). – AHRF, 57. 1985:4. 426–441

A szerző a liberális elit által leginkább olvasott 11 francia, 4 angol, 7 olasz és német, 3 svájci, 10 holland újságot dolgozza fel. A statisztikai megközelítés azt mutatja, hogy az északi kikötőkben főleg a személyes szabadsághoz és a kereskedelem szabadságához kapcsolódó jogok prioritása jellemző. Dél-Európában ezzel szemben főleg a hatalom kérdése és a társadalmi szerződés gondolata áll a liberális újságok érdeklődésének központjában.

HIGONNET, P.: The social and cultural antecedents of Revolutionary discontinuity: Montagnard and Girondis (A forradalmi törés társadalmi és kulturális előzményeiről: hegyparti és girondisták). – EHR, 1985, júl. t. 100, f. 396. 513–544.

A forradalom szociális és társadalmi determináltságával szemben a „megcsúszásnak” a korábbi ideológiai és társadalmi struktúrában belüli ellentmondásokban való keresése – a girondista-montagnard probléma historiográfiájának kritikai áttekintése.

HAU, M.: La longévité des dynasties industrielles alsaciennes (Az elzászi iparos dinasztiák hosszú fennmaradása). – MS, 1985:3. 9–26.

Az elzászi iparvállalatokat vezető dinasztiák többsége a 18. századtól a 20. század közepéig nem változott. Ennek oka nem elsősorban a generációk által felhalmozott vagyon, hanem az, hogy a családok átadták az egymást követő nemzedékeknek azokat a maga-

tartásformákat és attitűdöket, amelyek kedveznek az ipari vállalatok vezetésének.

HUBSCER, R.: La petite exploitation en France: reproduction et compétitivité (fin XIXe siècle – début XXe siècle) (A kisbirtok Franciaországban: újratermelés és versenyképesség (19. sz. vége – 20. sz. eleje). – AESC, 40, 1985:1, 1–33.

A cikk szerzője igyekszik arra a tényre ráirányítani a figyelmet, hogy a francia kisbirtokot is jellemzi a mezőgazdasági találmányok felhasználása és egyre inkább tért hódít a gazdasági racionalitás. Így a kisbirtok nem kerül hátrányos helyzetbe a nagyobb gazdaságokhoz viszonyítva. A piachoz alkalmazkodás azonban a kisbirtok esetében kétségtelenül lassúbb.

CARON, V.: Prelude to Vichy: France and the Jewish Refugees in the Era of Appeasement (Előjáték Vichyhez: Franciaország és a zsidó menekültek a megbékélés korában). – JCH, 20, 1985:1, 157–176.

Az 1930-as években Franciaországban 50–60 ezer zsidó menekült élt. A tanulmány a francia zsidóság politikai tevékenységével, illetve a politizáló zsidók által képviselt irányzat társadalmi hátterével foglalkozik.

India

STEIN, B.: Politics, Peasants and the Deconstruction of Feudalism in Medieval India (Politika, parasztok és a feudalizmus szétbomlása a középkori Indiában). – JPS, 12, 1985:2–3., 54–86.

A tanulmány három kérdéscsoportra keres választ: a történelmi agrárfeltételek stabilitásának szerepe, az indiai állam szerepe, valamint a társadalmi-gazdasági formációk kívánatosságának szerepe a középkori indiai feudális társadalomban.

HABIB, I.: Classifying Pre-Colonial India (A gyarmatosítás előtti India osztályozása). – JPS, 12, 1985:2–3, 44–53.

A tanulmány a 16. század előtti India társadalmi rétegeinek, osztályainak szerepét elemzi, miközben képet ad a jelenkori indiai historiográfia ezzel kapcsolatos egyéni nézeteiről.

SHARMA, R. S.: How Feudal was Indian Feudalism? (Mennyire volt feudális az indiai feudalizmus?). – JPS, 12, 1985., 3, 19–43.

A tanulmány összehasonlítja az európai klasszikus feudalizmus és az indiai feudális társadalom közötti különbségeket, a jobbagység eltérő kiszolgáltatottsági fokának, a jobbágyi földhasználat különbözőségeinek figyelembevételével.

Izrael

NEAR, H.: Experiment and Survival: The Beginnings of the Kibbutz (Kísérlet és fennmaradás: A Kibbutz kezdete). – JCH, 20, 1985:1, 177–197.

A tanulmány az első kibbutz létesítéséről (1909), a kezdeti nehézségekről, valamint ezek áthidalásáról szól.

Jugoszlávia

ZOGRAFSKI, D.: Veränderungen und Tendenzen der neueren Wirtschaftsgesichte Makedoniens (Változások és tendenciák Makedónia újkori gazdaságtörténetében). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:1, 87–96.

A 19. század közepén felgyorsul a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet. Az 1839-ben megkezdett gühlhanei reformok nagy ellenállásra találtak és bár az 1848-as forradalmak nem érintették közvetlenül az oszradalmak nem érintették közvetlenül az oszradalmak birodalmat, nyilvánvaló vált az alkalmazkodás szükségessége. Elősegítette ezt a régi bevonása a nyugat-európai kereskedelembe és közlekedésbe, ami különösen a krími háború idején vált érezhetővé. Makedóniában ez annál is időszerűbb volt, mivel a birodalom gazdaságilag legfejlettebb részei közé tartozott.

ZAJCEV, V. V.: Serbiens Eisenbahnprobleme am Beginn seiner stattlichen Souveranität und Russlands Haltung dazu (Szerbia vasútépítési problémái állami önállósága kezdetén, és Oroszország ezzel kapcsolatos magatartása). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:1, 71–86.

Szerbia az 1881-es megállapodás alapján erős gazdasági és politikai függésbe került az Osztrák–Magyar Monarchiától. Oroszország ezt nem tudta megakadályozni, nem volt elég ereje és eszköze az aktív külpolitikához. Ezenkívül ott volt a hatalmas orosz belső

piac. Az orosz burzsoázia nem kockáztatta azt, hogy egy ilyen nyugtalan zónában, mint a Balkán, állami támogatás nélkül részt vegyen a vasútépítésben.

DEROC, M.: The Former Yugoslav Army (A korábbi jugoszláv hadsereg). – *EEQ*, 19. 1985:3. 363–374.

A tanulmány 1918–1934 közötti időszakra vonatkozóan vizsgálja a Jugoszláv Királyi Hadsereg tisztikarának felépítését.

Magyarország

LUKÁČKA, J.: Vývin osídlenia stredného a severného Ponitria do 15. storočia (A Nyitra folyó vidéke középső és északi területeinek benépesülése a 15. századig). – *HČ*, 33. 1985:6. 817–840.

A szerző a terület középkori benépesülése kérdését vizsgálva, cáfolni igyekszik a szerinte még napjainkban is szép számban meglevő helytelen nézeteket, amelyek tagadják vagy legalábbis megkérdőjelezzik e terület kora feudalizmuskori (8–11. sz.) szláv benépesülését, illetve a szlovák lakosságnak a Nagymorva birodalom óta tartó folyamatos jelenlétének tényét.

CONSTANTINESCU, R.: Insemnari privind epoca lui Vlad Ţepeş. 1. Premisele economice. 2. (Vlad Ţepeş kora. Gazdasági alapok). – *RA*, 1985:1. 26–36.

Brassó és Nagyszeben szerepe a 15. századi közvetítő kereskedelemben, a hazai és külföldi, többek között magyar feldolgozások alapján.

VELIMAN, V.: Documente turco-osmane privind vilaietul (Elaietul) din Timişoara (Török-oszmán források a temesvári vilajetről). – *RA*, 1985:4. 413–427.

1554-ből, 1570-ből, 1575-ből, 1664-ből, 1716-ből származó források török és román nyelven a török birodalom európai helyzetéről, isztambuli források alapján.

VOZÁR, J.: Baníctvo na Slovensku v čase protihabsburských stavovských povstání (Szlovákia bányászata a Habsburg-ellenes rendi felkelések idején). – *HČ*, 33. 1985:1. 85–98.

A cikk a 17. század legelejétől a 18. század 3. évtizedének végéig (hozzávetőleg a Bocskai-szabadságharcotól a Rákóczi-szabadságharcig) terjedő időszakban lezajlott magyar rendi felkeléseknek az észak-magyarországi területek bányászatára gyakorolt hatását vizsgálja, amely a szerző véleménye szerint súlyos negatív következményekkel járt.

HORVÁTH, P.: Posledné obsobie tureckej moci na Slovensku (A törökök szlovákiai uralmának befejező szakasza). – *HČ*, 33. 1985:3. 423–439.

A cikk a szlovákiai török uralom utolsó, valamivel több, mint két évtizedéről (1663–1685), főleg Érsekújvár 1663-ban történt elfoglalásának és az ún. „érsekújvári elajet” néven létrehozott új török tartomány, gazdasági, társadalmi, politikai és katonai következményeiről, illetve Érsekújvár és környéke a törökök fennhatósága alól való felzabadosulásáról számol be.

Németország

HELD, W.: Die Sicherung der Ernährung als bedeutsame Komponente der Beziehungen zwischen Stadt und Land in Thüringen im 16. Jh. (Az élelmezés biztosítása, mint a város és falu közötti kapcsolatok lényeges eleme a 16. századi Thüringiában). – *Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte*, 1985:2. 119–130.

E kapcsolatokra alapvetően a város fölénye jellemző, mégis a csekély élelmiszerfelesleg és az azzal együttjáró bizonytalanság az élelmiszer-ellátásban függővé tette a városokat is a környező vidék rendszeres gabona- és húsbehozatalától. A tanulmány a városok konkrét intézkedéseit vizsgálja a rendszeres behozatal biztosítására.

MANGELSDORF, G.: Anmerkungen zur Erforschung mittelalterlicher Wüstungsursachen im Flachland zwischen Elbe und Oder (Megjegyzések az Elba és Odera közti síkság középkori pusztásodása okainak kutatásához). – *Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte*, 1985:2. 131–138.

Az eddigi kutatás a következőkre összpontosított: a pusztásodás kiterjedése, a továbbterjedés, ezek okai. Emellett fontos volt a szakaszok időbeli szétválasztása. A pusztásodás időbeli súlypontja a 14. század végére esett, és e folyamatban a városoknak is szerepük volt.

MICHEL, H.: Volkszählungen in Deutschland. Die Erfassung des Bevölkerungsstandes von 1816 bis 1933 (Népszámlálások Németországban. A népesség regisztrálása 1816 és 1933 között). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:2. 79–91.

A 18. században a népességszám és -struktúra alapját az egyházi anyakönyvekből összefoglalt adatok nyújtották. Fokozatos javulás következett be az egyes német államokban a kibontakozó kapitalizmus és az azzal összefüggő részleges gazdasági és kereskedelempolitikai egyesülések során, egészen a birodalom alapításáig. 1816-ban volt az első porosz népszámlálás, 1834-ben az akkor alakult vámszövetségben. Ekkor még nem voltak általános szabályok, csupán annyi, hogy háromévente kell tartani. 1867-ben először történt meg, hogy minden német államban egyidejűleg tartottak népszámlálást, bár az alapelvek nem mindenhol voltak azonosak. 1871-ben egységes előírásokat léptettek életbe a kivitelezésre és az értékelésre vonatkozólag (háztartásbeli pozíció, nem, születési hely, év, családi állapot, vallás, foglalkozás, állampolgárság, lakhely és a számlálás idején távol levő személyek). 1875-től 1910-ig ötévenként tartottak népszámlálást. Ezt követően 1933-ig – a világháború és a válság miatt – csak egy, az előírásoknak megfelelő népszámlálás volt 1925-ben.

NDK

ROESLER, J.: Investitionsrhythmus und materielle Interessiertheit in der Volkswirtschaft der DDR von 1950 bis 1970 (A beruházások üteme és az anyagi érdekltség az NDK népgazdaságában 1950 és 1970 között). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:2. 139–166.

1949 és 1970 között az építési beruházások aránya 15,1%-kal csökken, míg a termelőszköz-beruházások 18%-kal emelkednek. Ez a trend megfelel az extenzív növekedésről az intenzív növekedésre való áttérés szükségességének a 60-as években.

OPITZ, P.: Die Kategorie Arbeitsproduktivität in der politischen Ökonomie der DDR von 1945 bis Ende der 70-er Jahre (A munka termelékenységének kategóriája az NDK politikai gazdaságtanában 1945-től a 70-es évek végéig). –

Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:4. 25–45.

Az 50-es években több tényező miatt – a legfontosabb talán az ideológiai volt – az egy áru előállításához társadalmilag szükséges munkaidőt az előmunkára redukálták, és a munka termelékenységét ennek hatékonyságaként definiálták. A szerző vázolja azt a hosszú folyamatot, ahogyan az NDK közgazdászai az élőmunka-megtakarításon kívül elismerték az eszközellátottság és -kihasználás, az egységre jutó anyag- és energia-megtakarítás és a minőségjavítás szerepét is.

ROESLER, J.: Die Beziehungen zwischen wirtschaftslenkenden Organen und Industriebetrieben im Osten Deutschland, von der Befreiung vom Faschismus bis zur Gründung der DDR (A gazdaságirányító szervek és ipari üzemek kapcsolata Németország keleti részében a fasizmus alóli felszabadulástól az NDK létrejöttéig, 1945–1949-ig). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:4. 9–24.

Az ipar szervezeti struktúrájának fejlődésében 1945 és 1949 között alapvetően az egységesedés tendenciája ismerhető fel. A gazdaságirányító szervek szintjén ez a Szovjet Katonai Adminisztráció, a tartományok és a német központi igazgatás hatékonyabb együttműködését jelentette.

SCHWARZEL, R.: VEB Kombinat NARVA. Einige Überlegungen zur Kombinatbildung Ende der 60-er Jahre (A NARVA népi tulajdonban levő kombinát. Néhány gondolat a kombinátok kialakulásáról a 60-as évek végén.) – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:3. 27–41.

A kombinátok fejlődése eredménye és egyben folytatása az NDK népgazdaságában végbemenő állandó koncentrációs folyamatnak. Ez összhangban van a termelés további koncentrációjának gazdasági törvényszerűségével, a termelés és a munka társadalmisításának tendenciájával. Így a 60-as években jobban lehetővé vált a tudományos-technikai haladás érvényesítése azáltal, hogy a kombinátban megteremtett zárt újratermelési rendszer egységes vezetés alatt biztosította az újratermelés összes fázisának szerves összekapcsolását. Ily módon a kombinátokban lehetővé vált a mennyiségi és minőségi növekedés.

MÜHLFRIEDEL, W.: Der Wirtschaftsplan 1948. Der erste Versuch eines einheitlichen Planes der Deutschen Wirtschaftskommission zur ökonomischen Entwicklung der sowjetischen Besatzungszone (Az 1948-as gazdasági terv. A Német Ipari Bizottság első kísérlete a szovjet megszállási övezet gazdasági fejlesztésének egységes terve). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:3. 9–26.

Az 1948-as terv első gazdasági célkitűzése a polgári gazdaság helyreállítása, nemcsak annyiban, hogy a hadiipari termelést megszüntetik, hanem hogy lerakják azokat a szociálökonomiai alapokat is, melyek kizárják az imperializmust és a militarizmust. Ettől függött a két másik cél elérése: a jóvátételek teljesítése és a népesség jobb ellátása.

Olaszország

PALLA, M.: L'imperialisme fasciste (A fasiszta imperializmus). – RHDGM, 35. 1985:3. 25–46.

A cikk szerzője az olasz fasizmus külpolitikájáról szóló történeti feldolgozásokat értékeli. Részletesen elemzi G. Salvamini, R. De Felica, G. Carocci, E. Ragionieri, E. Di Nolfo, G. Rochat és A. Del Bocca külpolitikai vonatkozású írásait.

LEGNANI, M.: Bloc de pouvoir et choix économiques (Hatalmi blokk és gazdasági választak). – RHDGM, 35. 1985:3. 47–68.

A szerző az olasz fasizmus gazdaságpolitikáját elemzi. Vizsgálja a 20-as évek második felének ipari és mezőgazdasági politikáját, a nagy gazdasági válság mérsékelésére tett intézkedéseket és a háborús gazdaságpolitikát.

SANTOMASSIMO, G. P.: Classes subalternes et organisation du consensus (Az alsó osztályok és a konszenzus megszerzése). – RHDGM, 35. 1985:3. 69–86.

A szerző csoportosítja azokat a nézeteket, amelyek az olasz tömegeknek a fasizmussal szembeni ellenérzésit és akcióiót bizonyítják. Megkérdőjelezi, hogy egyáltalán beszélhetünk-e nemzeti egyetértésről akár a húszas–harmincas évek viszonylatában is.

Románia

REPPNER, H.: Gesellschaftsentwicklung und Mentalität dargestellt am Beispiel der Rumänen

im Zeitalter der Aufklärung (Társadalmi fejlődés és mentalitás összefüggései a románok felvilágosodás korabeli példáján). – Südostforschungen, Band XLIV, 1985. 139–161.

Megállapítja, hogy a 18. század közepén a román nép többségét – a Kárpátokon innen és túl – ugyanolyan mentalitásbeli vonások jellemzik, nevezetesen a gyanakvás és elutasítás mindenféle újítással szemben. Száz évvel később viszont érzékelhető különbség tapasztalható a Habsburg és a moldvai–havasalföldi románok között. Míg a Habsburg oldalon különböző mértékben ugyan, de lejátszódott, vagy megkezdődött a mentalitás változása, ez nem mondható el a másik oldalról. Ott csak a 20. század elején megy végbe az alapvető változás.

POP, I. A.: Din relațiile Țării Hațegului cu Țara Românească în veacului al XV-lea și la începutul veacului al XVI-lea (Hátság kapcsolata Havasalfölddel a 15. században és a 16. század elején). – RI, 1985:1. 80–85.

A kapcsolat alapja az egységes civilizáció, nyelv és eredet. A cikk jelentősnek tartja azt a Neagoe Basarab és Zápolya János közötti, 1520. június 9-kei egyezményt, mivel első ízben vontta meg Erdély és Havasalföld között a határt.

REZACHEVICI, C.: Politica internă și externă a Țărilor române în primele trei decenii ale secolului al XVII-lea. (A román fedelemsegek bel- és külpolitikája a 17. század első három évtizedében). – RI, 1985:1. 5–30., 1985:2. 145–160.

Radu Șerban, Radu Mihnea, Ieremia Movilă, Niron Barnovschi és Bethlen Gábor belpolitikai szempontból a fedelemsegek szükséges belső egyensúlyának visszaállítására törekedtek, külpolitikai szempontból a Habsburg birodalom és Lengyelország hatalmától igyekeztek megszabadulni.

VLAD, M.: Un principe iluminist pe tronul Țărilor române: Nicolae Mavrocordat (Egy felvilágosult uralkodó a román fejedelemségek trónján: Nicolae Mavrocordat). – MI, – 1985:8. 36–39. 1985:9. 7–10.

Könyvtárak, építészet, művészet a 18. század elején a román fejedelemségekben.

LEMENY, Ș.: Patria în gândirea română din secolul al XVIII-lea (A haza a 18. századi román gondolkodásban). – RI, 1985:3. 229–243.

A román nemzeti gondolat megjelenése az irodalomban, a román fejedelemségek közötti politikai és kulturális kapcsolat hozzájárul a modern szellemi élet kialakulásához.

STĂNESCU, A.: Ecoul internațional al ieșirii temporare a României din război. Mai 1918 (Romániának a háborúból való ideiglenes kilépésének visszhangja, 1918. május). – RI, 1985:1. 43–58.

A szerző megállapítása szerint Románia bekapcsolódása az első világháborúba, számára történelmi szükségszerűség volt. Az ellentámadás a román sikerek után, Bukarest elfoglalása és az ezt követő fegyverszünet megértésére talált a nyugat-európai sajtóban.

STANCIU, I.: Situația internă și externă a României în perioada septembrie 1940–decembrie 1941 în noi surse documentare străine (Románia bel- és külpolitikai helyzete 1940. szeptember és 1941 decembere között új külföldi források tükrében). – RI, 1985:4. 335–352.

F. Gunther Mott, az USA romániai külképviseletének munkatársa jelentései Antonescu marsallról, a román–magyar viszonyról, Románia belépéséről a Szovjetunió elleni háborúba.

Insemnările lui Grigore Gafencu (Grigore Gafencu feljegyzései) – MI, 1985:7. 51–56., 1958:8. 45–49., 59., 1985:9. 49–53., 57., 1985:10. 36–40.

Közlemények Gafencu, Románia volt külügyminisztere naplójából. 1941. május 19. –1957. január 29.

Spanyolország

BRODER, A.: Investissements étrangers, commerce extérieur, et croissance dans la semipériphérie européenne: le cas de l'Espagne contemporaine (Külföldi beruházások, külkereskedelem és az európai semiperiféria kereszteződése: a jelenkori Spanyolország). – Review 9. 1985:2. 221–240.

Spanyolország társadalmilag és politikailag Nyugat-Európához tartozik, gazdaságilag azonban az európai perifériához. Gazdaságfejlődését, a külföldi beruházások szerepét vizsgálja.

HILLGARTH, J. N.: Spanish historiography and Iberian reality (Spanyol historiográfia és az ibériai valóság). – HT, 1985. t. 26. f. 1. 23–43.

A spanyol történetírást befolyásoló, leegyszerűsítő, vagy torzító mítoszok ereje – a mai Spanyolorzágnak a spanyol történetírásban gyökerező problémái.

Szovjetunió

REMER, C.: Zur Wirtschaftsentwicklung und insbesondere zur Anlage deutschen Kapitals in der Ukraine von der Jahrhundertwende bis 1914 (A gazdasági fejlődés Ukrajnában a századfordulótól 1914-ig, különös tekintettel a német tőkebefektetésre). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985:2. 45–47.

1899-től 1913-ig a német behozatal Oroszországból 701,8 millió márkáról 1424,6 millióra nőtt. Ez a 19. század végén az orosz kivitel 25%-a. 1910-re 46,6%-ra emelkedett, úgy, hogy a Német Birodalom állt az orosz kivitelben az első helyen. 1910-ben a német behozatal 15,5%-a jött Oroszországból. Németország kivitele a cári birodalomba 1899-től 1913-ig 396,6 millió márkáról 880 millióra nőtt. 1910-ben a német export 7,3%-a irányult Oroszországba – ez azonban az orosz behozatal 26,4%-a volt. E kölcsönös csereforgalom struktúrája és súlyponti megoszlása a tárgyalt időszakban alig változott. Orosz részről elsősorban a gépipari termékeket keresték, német részről ipari nyersanyagokat és élelmiszert (pl. az ukrán gabonát, mely az összes orosz gabonaexport fele volt). A német ipari és banktőke az orosz beruházások terén az 1880-as évek végétől az első helyről 1913-ra Franciaország (10 mrd márka) mögött a második helyre (5 mrd márka), és a részvénytársasági részvételt illetően a harmadik helyre szorult. Elsősorban a gépiparban, a fémfeldolgozásban és az elektrotechnikai iparban voltak vezető pozícióik. Területi megoszlásban Németország uralta a Kongresszusi Lengyelországot és a Baltikumot. Egyébiránt a német tőke fő terjeszkedési iránya Dél-Európa (Osztrák–Magyar Monarchia, Balkán) és a Közel-Kelet volt. Gyengítette oroszországi pozícióikat a relatív tőkehiány, az ottani ipar tőkeigénye és a hadiipari fejlesztésekhez (flottaépítés) szükséges tőke miatt. Egészében véve orosz-

oroszági visszaszorulásuk is szerepet játszott a háborús kiűtkeresésben.

BOVYKIN, V. I.: Organisationsformen des Finanzkapitals in Russland. Industrie und Banken vom Ende des 19. Jahrhunderts bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts (A fináncstőke szervezeti formái Oroszországban. Ipar és bankok a százafordulón). – Jahrbuch für Wirtschafts-geschichte, 1985: 4. 69–81.

Számos példával bizonyítja a tőkés termelés koncentrációjával meginduló szoros kapcsolatok kialakulását a bankok és iparvállalatok között, melyek a kölcsönös összefonódás bonyolult viszonyához vezettek. E nehezen átlátható kölcsönös függőségek rendszerét a külföldi tőke befolyása tovább bonyolította. Az orosz fináncstőke rendszerének kialakulása (szoros összefüggésben a monopóliumokéval) már az 1. világháború kezdete előtt lezárult.

KARELIN, A. P.: Die Banken und die Entwicklung der Landwirtschaft in Russland Ende des 19./Anfang des 20. Jahrhundert (A bankok és a mezőgazdaság fejlődése Oroszországban a 19. század végén és a huszadik század elején). – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte, 1985: 4. 83–93.

Áttekinti a hitelügyletek formáit és a különböző rétegek hitelhez jutását a mezőgazdaság területén. A legjelentősebb forma a jelzálogkölcsön, hatása ellentmondásos. Egyrészt a korai szakaszban állami támogatással lehetővé tette a földbirtokosok számára földjük megtartását, s így akadályozta a nemesi földek tőkés forgalmát (de végül is hiába). Másrészt kedvezett a föld koncentrációjának a leghatékonyabb földművelők kezén, és jelentős tényező volt a feudális rendi struktúra szétzilálásában. Akkor is, ha a felvett kölcsönöknek csak egy része került a mezőgazdaságot intenzifikáló befektetésre, összességében a többi hitelformával egyetemben elősegítette a mezőgazdaság tőkés átalakulását. Még egy érdekesség: 1905 után a paraszti hitelek rendszerének szövetkezeti alapon történő fejlesztése tekintetében Oroszország ekkor világalós volt. A világháború kitörésekor mintegy 20000 hitel, illetve takarékszövetkezet létezett, melyektől a paraszti gazdaságok közel 45%-a kapott hitelt.

GRUNT, A. Ja.: Vszoebscsaja sztaccka i voorzsennoe voszsztanie (Az általános sztrájk és a fegyveres felkelés). – ISzSzSzR. 1985: 1. 95–112
Az 1905-ös és az 1917-es februári és októberi forradalmak idején az általános sztrájk és a fegyveres harc kölcsönhatása.

SEJNISZ, Z. Sz.: Alekszandra Kollontaj – szovetszkij diplomat (Alexandra Kollontaj, a szovjet diplomata). – NNI, 1985: 4. 83–95.

Az első női diplomata a munkamódszeréről, munkastílusáról, az egészséges erkölcsi klíma kialakításának művészetéről.

SAMSZUTDINOV, R. T.: K voproszu ob oszobennoszjtjah sztanovlenija i razvitija Szovetov v Szrednej Azii i Kazahsztane (A szovjet hatalom kialakításának és fejlesztésének sajátosságai Közép-Ázsiában és Kazahsztánban). – ISzSzSzR, 1985: 5. 73–80.

A szerző az első tanácsok megalakulásától a régió első nemzeti államainak megszervezéséig figyeli a folyamatot, amelynek időrendi keretei 1917–1925.

SZVISCSEV, M. A.: Nalogovaja sztatiztika kak isztocsnik dlja izucszenija szocial'noj szstrukturü goroda v pervüie godü népa (Az adó-statisztika, mint a nep-korszak városi struktúrájának forrásanyaga). – ISzSzSzR, 1985: 6. 128–142.

A szerző azt vizsgálja, hogy az adó-statisztika milyen lehetőséget nyújt a szovjet társadalom felépítésének, ezen belül a városi polgárság helyének tanulmányozásához.

USA

WICKER, E.: Colonial Monetary Standards Contrasted: Evidence from the Seven Year's War (Gyarmati pénzügyi rendszerek összevetése a hétéves háború kapcsán). – JEH, 45. 1985: 4. 869–884.

Az 1756–1763 között zajló hétéves háború kapcsán került sor több amerikai államban a papírpénz kibocsájtására. Velük szemben Massachusetts állam kemény (arany) pénzzel rendelkezett. A tanulmány a különböző pénzügyi rendszerek egymás melletti funkcionálásának viszályait mutatja be.

WEIMAN, D.: The Economic Emancipation of the Non-Slaveholding Class: Upcountry Farmers

in the Georgia Cotton Economy (A gazdasági emancipáció a nem-rabszolgatartó osztály körében: északi farmerek a georgiai gyapotgazdaságban). – JEH, 45. 1985:1. 71–94.

A tanulmány az 1870-es években vizsgálja, hogy a polgárháborút követően hogyan alakult át a gyapottermelő Dél, illetőleg hogy az USA északi részéből származó munkaerő hogyan integrálódott az országrész gyapottermelésébe.

WATSON, H. L.: Conflict and collaboration: yeomen, slaveholders and politics in the antebellum South (Konfliktus és kollaboráció: kisgazdák, rabszolgatartók és politikusok a polgárháború előtti Délen). – SH, 10. 1985:4. 273–298.

A 19. század elején az Egyesült Államok déli részén kialakult a két mezőgazdasági társa-

dalmi réteg: a rabszolgatartó, nemzetközi kereskedelemre épülő egyik, és a családi munkára, önellátásra berendezkedő másik réteg. A két réteg egymásra utaltságát, antagonizmusát, a kor erre visszavezethető politikai ellentmondásait mutatja be.

MORAWSKA, E.: The Modernity of Tradition: East European Peasant-Immigrants in an American Steel Town, 1890–1940 (A hagyomány modernsége: kelet-európai paraszti emigránsok egy amerikai acélvárosban, 1890–1940). – JPS, 12. 1985:4. 257–278.

A szociológiai tanulmány azt vizsgálja, hogy a külföldi vidéki szokásokat miképpen viszik át az emigránsok az ipari városi életbe, és ezzel milyen formában alakítják az Egyesült Államok ipari társadalmát a század elején.